

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

styczeń-luty-marzec

Nr 46
(1/2019)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr hab. Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZEPUKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKAŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JUDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 |
e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Spis treści

Artykuły

KAROL BAJDA *Kryminologiczne oraz kryminalistyczne aspekty wybranych form współczesnej przestępczości zorganizowanej w Polsce* | 9

KAROL JUSZKA *Geneza instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego* | 25

DOROTA SEMKÓW *Fałsz materialny dokumentu. Aspekty prawne i kryminalistyczne* | 40

KAROLINA PAŁKA *Analiza odpowiedzialności karnej za mowę nienawiści w wybranych porządkach prawnych* | 55

JAN KLUZA *Postępowanie dowodowe w oparciu o art. 168a i art. 168b k.p.k. Uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego o sygn. I KZP 4/18 oraz wniosku Prokuratora Generalnego do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 6/18* | 68

ROBERT TALAGA *Prawo kuratora spadku do wynagrodzenia za czynności podejmowane przed sądem administracyjnym* | 84

DOMINIK TYRAWA *Model gospodarowania odpadami komunalnymi przez wspólnoty mieszkaniowe* | 108

KATARZYNA KOS *Czy sądy w Polsce mogą nie stosować prawa wtórnie niekonstytucyjnego?* | 132

ANDRZEJ MICHALIK *Kościelna osoba prawna jako założyciel spółdzielni socjalnej w wymiarze prawno finansowym* | 154

WOJCIECH GIEMZA *Znaczenie deklaracji interpretacyjnych w międzynarodowym prawie traktatów* | 179

KAMIL LEŚNIEWSKI *Kapelani na współczesnym polu walki. Wybrane zagadnienia statusu kapelana w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego* | 213

MAGDALENA MICHALSKA *Koniec arbitrażu? Wokół wyroku TSUE – Slovakische Republik vs. Achmea BV (C-284/16)* | 228

MATEUSZ PALUCH *Organizacja służby zdrowia w Wojsku Polskim w latach 1918-1925* | 244

TOMASZ FRANC *Kilka uwag o ochronie zwierząt wykorzystywanych w cyrkach* | 254

ŁUKASZ CHYLA *Kilka uwag odnośnie do europejskiej reformy obowiązków prospektowych* | 273

ZBIGNIEW KLIMIUK *Uwarunkowania rozwoju handlu zagranicznego Polski w latach 50. i 60. XX w. Próba realizacji strategii intensywnego i selektywnego rozwoju* | 296

KAROL SKOREK *Teoria kosztów komparatywnych – ujęcie krytyczne* | 328

ZBIGNIEW KLIMIUK *Handel i kooperacja przemysłowa RFN z krajami bloku komunistycznego do 1970 r. na tle ekspansji zachodnioniemieckich inwestycji bezpośrednich po II wojnie światowej* | 339

Glosa

GRZEGORZ WOLAK *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2018r., III CZP 115/17* | 377

SŁAWOMIR ZWOLAK *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z 3 października 2017 r., II SA/Kr 784/17* | 399

Sprawozdanie

ARTUR LIS *Ustawa o ustanowieniu Święta Chrztu Polski* | 409

PIOTR KRZYŻANOWSKI *Sprawozdanie z konferencji naukowej: XXIII Zjazd Katedr Teorii i Filozofii Prawa „Państwo – społeczeństwo – kultura: formalne i nieformalne źródła prawa”* | 419

Tekst źródłowy

ARTUR LIS *Testament Dzierżka z ok. 1190 roku* | 422

Contents

Articles

KAROL BAJDA *Criminological and Forensic Aspects of Selected Forms of Contemporary Organized Crime in Poland* | 9

KAROL JUSZKA *Genesis of institution of the conditional discontinuation of criminal proceedings* | 25

DOROTA SEMKÓW *Material Falsity of the Document. Legal and forensic aspects* | 40

KAROLINA PALKA *The analysis of the hate speech laws in the selected countries* | 55

JAN KLUZA *Evidence proceedings based on art. 168a and art. 168b code of criminal proceeding. Comments on the resolution of the Supreme Court, IKZP 4/18 and the application of the General Prosecutor to the Constitutional Tribunal in case K 6/18* | 68

ROBERT TALAGA *The right to remuneration of curator of the estate for actions taken before the administrative court* | 84

DOMINIK TYRAWA *Model for the management of waste by the community housing* | 108

KATARZYNA KOS *Are the Polish Courts Able Not to Apply the Secondary Unconstitutional Law?* | 132

ANDRZEJ MICHALIK *Church legal person as a founder of social cooperative in financial aspect* | 154

WOJCIECH GIEMZA *The Meaning of Interpretative Declarations in the International Law of Treaties* | 179

KAMIL LEŚNIEWSKI *Chaplains on the modern battlefield. Selected issues of chaplain's status in the light of international humanitarian law* | 213

MAGDALENA MICHALSKA *The end of arbitration? Reflections on the CJEU's judgment – Slowakische Republik vs. Achmea BV (C-284/16)* | 228

MATEUSZ PALUCH *Organization of the health service in the Polish Army in years 1918-1925* | 244

TOMASZ FRANC *Some comments on the protections for circus animals* | 254

ŁUKASZ CHYLA *Some Remarks on the European Reform of Prospectus Law* | 273

ZBIGNIEW KLIMIUK *Conditions of the development of foreign trade in Poland in the 1950s and 1960s. An attempt at implement the strategy of intensive and selective development* | 296

KAROL SKOREK *Theory of comparative costs – critical approach* | 328

ZBIGNIEW KLIMIUK *The trade exchange and industrial cooperation of the Federal Republic of Germany with the communist bloc states until 1970 at the background of the expansion of the country's foreign direct investments after the World War II* | 339

Gloss

GRZEGORZ WOLAK *Gloss to the decision of the Supreme Court of 19 October 2018, III CZP 115/17* | 377

SŁAWOMIR ZWOLAK *Gloss to the judgment of the Provincial Administrative Court in Krakow of 3 October 2017, file ref. II SA / Kr 784/17* | 399

Report

ARTUR LIS *Act on the establishment of the Baptism Day of Poland* | 409

PIOTR KRZYŻANOWSKI *Report on the Scientific Conference: XXIII Convention of Cathedrals of the Theory and Philosophy of the Law «State-society-culture: formal and informal sources of law»* | 419

Source text

ARTUR LIS *Testament of Dzierżek from around 1190* | 422

Kamil Leśniewski

Kapelani na współczesnym polu walki. Wybrane zagadnienia statusu kapelana w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego

Chaplains on the modern battlefield. Selected issues of chaplain's status
in the light of international humanitarian law

Wprowadzenie

Duchowny zawsze powinien być w miejscu, gdzie znajduje się choć jedna osoba, która potrzebuje jego pomocy. Szczególną grupę osób w tym zakresie stanowią żołnierze - zwłaszcza ci, którym przyszło brać aktywny udział w działaniach bojowych. Problem ten został dostrzeżony w wielu armiach świata, czego efektem są utworzone w nich duszpasterstwa wojskowe¹. Głównym zadaniem kapelanów wojskowych było i jest zapewnienie podstawowej posługi duszpasterskiej grupie, do której zostali przydzieleni. Dynamicznie zmieniający się świat sprawił jednak, iż rola ich uległa poszerzeniu. Są oni coraz to bardziej aktywnie włączani w proces deeskalacji napięcia w rejonie danego konfliktu. Zdano sobie bowiem sprawę, iż duchowni mogą być doskonałym łącznikiem - zarówno pomiędzy wojskowymi, jak i wojskowymi a cywilami. W powyższej kwestii musi istnieć jednak pewna granica - nie są oni bowiem, w świetle norm międzynarodowego prawa humanitarnego kombatantami, tj. osobami uprawnionymi do udziału w walce. Gdzie jednak ona przebiega? Realia współczesnych konfliktów zbrojnych ukazują mglistość linii demarkacyjnej w tymże przedmiocie, choć pewnym jest, iż kapelani nie mogą angażować się w działania wrogie dla nieprzyjaciela.

¹ S. Lunze, *Serving God and Caesar: Religious personnel and their protection in armed conflict*, „International Review of The Red Cross” 2004, nr 86(853), s. 69-73.

Przybliżenie zarysowanego powyżej zagadnienia wymaga analizy stosownych regulacji prawa humanitarnego. Czyni to niniejszy artykuł, ukazując przy tym wybrane aspekty statusu kapelanów podczas działań zbrojnych.

Międzynarodowoprawne podstawy ochrony kapelanów w trakcie działań zbrojnych

Kapelani zajmują specyficzną pozycję w strukturze sił zbrojnych - z jednej strony są oficerami wojskowymi, z drugiej zaś przewodnikami duchowymi. Ich szczególna rola zauważona została już w pierwszych aktach pozytywnego prawa humanitarnego. I tak w art. 2 przyjętej w Genewie w dniu 22 sierpnia 1864 roku Konwencji w sprawie polepszenia losu rannych wojskowych w armiach w polu będących² zapisano: „*Personel szpitali i ambulansów obejmujący intendenturę, służby zdrowia, administracji i transportu rannych jako też kapelanów korzystać będzie z dobrodziejstw neutralności, o ile będzie spełniał swe funkcje i póki będą ranni wymagający starania i pomocy*”. Wraz z rozwojem prawa humanitarnego, zwiększała się także liczba i szczególność norm prawnych odnoszących się osób związanych z pełnieniem posługi duchowej podczas działań zbrojnych³. Ujęte zostały one odpowiednio w: art. 7 III Konwencji haskiej z 1899 roku o przystosowaniu do wojny na morzu zasad Konwencji genewskiej; art. 9 Konwencji genewskiej o polepszeniu losu rannych i chorych w armjach czynnych z 1906 roku⁴; art. 10 X Konwencji haskiej z 1907 roku o przystosowaniu do wojny na morzu zasad Konwencji genewskiej⁵; art. 9, 12, 13 Konwencji genewskiej o polepszeniu losu rannych i chorych w armjach w polu będących z 1929 roku⁶; art. 17 Konwencji genewskiej dotyczącej traktowania jeńców wojennych z 1929 roku⁷; art. 4, 5, 6, 7, 24, 30, 46 I Konwencji genewskiej o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych z 1949 roku⁸; art. 5, 7, 18, 36, 37 II Konwencji genewskiej o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu z 1949 roku⁹; art. 33, 35, 36, 37 III Konwencji genewskiej o traktowaniu jeńców wojennych z 1949 roku¹⁰; art. 17, 27,

² L. Gelberg (red.), *Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna. Wybór dokumentów*, Warszawa 1954, s. 105.

³ T. Płoski, *Duszpasterstwo w Wojsku Polskim*, Olsztyn 2006, s. 240-241.

⁴ Dz. U. 1927 nr 28 poz. 225.

⁵ Dz. U. 1936 nr 6 poz. 67.

⁶ Dz. U. 1932 nr 103 poz. 864.

⁷ Dz. U. 1932 nr 103 poz. 866.

⁸ Dz. U. 1956 nr 38 poz. 171.

⁹ Dz. U. 1956 nr 56 poz. 175.

¹⁰ Dz. U. 1956 nr 38 poz. 175.

45, 93 IV Konwencji genewskiej o ochronie osób cywilnych podczas wojny z 1949¹¹; art. 8 i 15 I Protokołu Dodatkowego dotyczącym ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych z 1977 roku¹², a także w art. 9 i 12 II Protokołu Dodatkowego dotyczącego ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych z 1977 roku¹³. Analizując przytoczone powyżej akty prawne, nie sposób nie dostrzec daleko posuniętych analogii pomiędzy pozycją personelu duchownego, a pozycją personelu medycznego - obu kategoriom podmiotów przysługuje status niekombatantów oraz szereg analogicznych uprawnień. Niemniej jednak zauważyć należy, iż personel medyczny na gruncie konwencyjnym jest zasadniczo klasyfikowany jako członkowie sił zbrojnych, w przeciwieństwie do personelu duchownego, który jest tylko „przydzielony do sił zbrojnych”¹⁴.

Za najistotniejsze z punktu widzenia dalszych rozważań - wydają się być Konwencje genewskie z 1949 roku, wśród których podstawowe znacznie dla określenia statusu osób duchownych ma art. 24 I KG, stanowiący: „*Personel sanitarny, przeznaczony wyłącznie do odszukiwania, zbierania, przenoszenia i leczenia rannych i chorych albo zapobiegania chorobom, personel przeznaczony wyłącznie do zarządzania formacjami i zakładami sanitarnymi, jak również przydzieleni do sił zbrojnych kapelani będą we wszelkich okolicznościach szanowani i chronieni*”. Zgodnie z przytoczonym artykułem, osoby w nim wskazane zyskują szczególnie status ochronny, zabraniający ich atakowania w każdym miejscu i czasie trwania konfliktu zbrojnego ataku - pod warunkiem przestrzegania przez osoby te stosownych reguł neutralności¹⁵. Inną, bardzo ważną regulacją dla przedmiotowych rozważań jest art. 8(d) I PD, który to wprowadza legalną definicję pojęcia personelu duchownego. Zgodnie z jego treścią, pod przedmiotowym pojęciem należy rozumieć: „*osoby wojskowe lub cywilne, takie jak kapelani, które poświęcają się wyłącznie swej działalności duszpasterskiej i są przydzielone: do sił zbrojnych strony konfliktu lub do jednostek medycznych lub transportu medycznego strony konfliktu (...) lub do organizacji obrony cywilnej strony konfliktu. Przydzielenie personelu duchownego (...) może mieć charakter stały lub czasowy*”. Zauważyć w tym miejscu warto, iż w przeciwieństwie do art. 24 I KG posługującego się tradycyjnym określeniem „kapelan”, w art. 8(d) I PD użyte zostało określenie „personel duchowny”. W doktrynie trafnie podnosi się słuszność przedmiotowej

¹¹ Dz. U. 1956 nr 38 poz. 171.

¹² Dz. U. 1992 nr 41 poz. 175.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ D. Fleck (red.), *The Handbook of Humanitarian Law in Armed Conflicts*, New York 1995,

s. 91.

¹⁵ S. Lunze, *Serving ...*, s. 74.

zmiany, gdyż poprzedni termin wiązał się niewątpliwie z terminologią religii chrześcijańskich, dyskryminując niejako pozostałe religie¹⁶. Za kluczowe elementy definicyjne zakreślonego powyżej terminu należy uznać: przydzielenie do sił zbrojnych w celu pełnienia tamże posługi duszpasterskiej oraz wymóg całkowitego (wyłączonego) poświęcenia się tejże roli. Tym samym duchowny pełniący służbę w armii, lecz nie sprawujący przedmiotowej posługi nie spełnia powyższego kryterium i powinien zostać sklasyfikowany, jako kombatan z wszelkimi tego możliwymi konsekwencjami. Po drugie, wydaje się, iż analogiczne wnioski trzeba wyciągnąć z sytuacji, gdy duchowny sprawuje rozpatrywane funkcje dla sił zbrojnych, jako dodatkowe zajęcie. Przy czym - jak trafnie podnosi S. Lunze - uznać należy, że fakt wyłączonego przydzielenia duchownego do armii powinien wynikać z decyzji właściwej władzy wojskowej lub co najmniej być przez nią w sposób dorozumiany zaakceptowany, a nie z jednostronnego stanowiska samego duchownego¹⁷. W kwestii samego pojęcia „duchowności” (ang. *religious*), w literaturze podnosi się, iż pojęcie to powinno być interpretowane restrykcyjnie, nie obejmując tym samym np. komisarzy politycznych¹⁸. Zaakcentować trzeba jednak fakt, iż obecna praktyka wskazuje na tendencję do liberalizacji rozumienia powyższego terminu, czego jaskrawym przykładem może być holenderska polityka zrównująca personel *stricte* duchowny z tzw. doradcami humanistycznymi (ang. *humanist counselor*), mającymi na celu zapewnienie osobom niewierzącym analogicznego - jak w przypadku wierzących - wsparcia¹⁹. Podobną praktykę można zaobserwować także w Belgii²⁰.

Znakiem rozpoznawczym kapelanów - co do zasady - są insygnia wskazujące na reprezentowane przez nich wyznanie²¹. Zgodnie z art. 40 I KG są oni, jako osoby należące do personelu duchownego, również uprawnieni do posługiwania się symbolem czerwonego krzyża i czerwonego półksiężyca oraz posiadania stosownej karty tożsamości, zaświadczającej o przysługującym im statusie specjalnym. Elementy te mają na celu ułatwienie rozpoznania w czasie walk osób posiadających szczególny status ochronny, a tym samym ich ochronę przed atakiem²². Doświadczenie zdobyte podczas asymetrycznych działań bojowych

¹⁶ *Ibidem*, s. 87.

¹⁷ *Ibidem*, s. 75.

¹⁸ D. Fleck (red.), *The Handbook...*, s. 413.

¹⁹ I. Cismas, *Religious Actors and International Law*, New York 2014, s. 42.

²⁰ *Humanist Chaplaincy*, <http://humanism.org.uk/campaigns/human-rights-and-equality/chaplaincy-and-pastoral-support> (28.12.2017).

²¹ Z. Falkowski, M. Marcinko (red.), *Międzynarodowe Prawo Humanitarne Konfliktów Zbrojnych*, Warszawa 2014, s. 177.

²² *Ibidem*, s. 127.

w Iraku oraz Afganistanie wykazało jednak, iż rebelianci celem wywołania negatywnego wpływu na morale walczących - nie zważając na przedstawione powyżej normy prawa humanitarnego - za swój cel częstokroć obierali inżynierów, sanitariuszy, czy też kapelanów²³. W tymże kontekście należy odczytywać pozyskane przez amerykański wywiad wojskowy w 2006 roku materiały szkoleniowe irackich rebeliantów, które zachęcały do snajperskich ataków na powyższe kategorie osób, traktując je jako efektywne narzędzie walki psychologicznej²⁴. W odpowiedzi na wskazane zagrożenie, przyjęła się praktyka nie noszenia podczas wyjazdów poza teren baz opasek ze znakiem rozpoznawczym zarówno przez kapelanów jak i sanitariuszy, tak aby zminimalizować ryzyko ataku²⁵.

Granice dopuszczalnej aktywności kapelanów w świetle przysługującej im ochrony

Ochrona osób należących do personelu duchownego ustaje w momencie dopuszczenia się przez nie działań „wrogich” lub „szkodliwych” dla nieprzyjaciela (ang. *abstain from all hostile acts*). W takim przypadku analizowane osoby tracą przysługujący im status niekombatanta i mogą stać się legalnym celem ataku²⁶. Jaskrawym przykładem pogwałcenia statusu niekombatanta przez kapelana jest sprawa Emmanuela Rukundo, skazanego przez Międzynarodowy Trybunał Karny do spraw Rwandy za ludobójstwo i zbrodnie przeciw ludzkości. Pomimo, iż pełnił funkcję duchownego, zaplanował i kierował on atakiem na ukrywające się *nota bene* w zabudowaniach kościelnych osoby, należące do wrogiego mu plemienia Tutsi²⁷. Spornym i budzącym problemy w doktrynie prawa humanitarnego staje się jednak coraz bardziej, określenie granicy dopuszczalnego zachowania kapelanów, tak aby ich zachowanie nie zostało poczytane za wrogie

²³ R. S. Cameron, *To fight or not to fight?: organizational and doctrinal trends in mounted maneuver reconnaissance from the interwar years to Operation Iraqi Freedom*, Fort Leavenworth 2010, s. 494.

²⁴ A. H. Cordesman, E. R. Davies, *Iraq's Insurgency and the Road to Civil Conflict*, Westport 2008, s. 703.

²⁵ G. D. Solis, *The Law of Armed Conflict: International Humanitarian Law in War*, New York 2016, s. 149; *Army chaplains want right to carry weapons to protect themselves against the Taliban*, <http://www.standard.co.uk/news/army-chaplains-want-right-to-carry-weapons-to-protect-themselves-against-the-taliban-7272167.html> (28.12.2017).

²⁶ Z. Falkowski, M. Marcinko (red.), *Międzynarodowe...*, s. 71.

²⁷ Wyrok Międzynarodowego Trybunału Karnego dla Rwandy z dnia 27 lutego 2009 roku, sygnatura ICTR-2001-70-T.

działanie²⁸. Oczywiście jest, iż działania takie jak np. dowodzenie oddziałami, pełnienie służby wartowniczej, obsługa systemów bojowych, czy też transport amunicji naruszają stosowną ochronę²⁹. Niemniej jednak, szereg innych sytuacji budzi już poważne kontrowersje. Problematyczność udzielenia jednoznacznej odpowiedzi na przedmiotowe pytanie potęguje przy tym rosnąca rola, jaką odgrywają kapelani na współczesnym polu walki. Trafnie podnosi się bowiem, iż obecnie w czasie działań zbrojnych zapewniają oni nie tylko posługę duszpasterską walczącym³⁰ - zwiększając tym samym ich morale, lecz także z uwagi na posiadaną wiedzę i wysoko rozwiniętą wrażliwość moralną, stają się coraz częściej niezwykle pomocni dowodzącym, pozwalając im lepiej zrozumieć możliwe religijno-kulturowe następstwa danych działań³¹. Nie do przecenienia wydają się także podnoszony w literaturze wpływ obecności kapelana wśród walczących na minimalizację ryzyka wystąpienia zespołu stresu pourazowego (PTSD) oraz innych zaburzeń psychopatologicznych³². Przede wszystkim jednak, jak zauważa George Adams: „Kapelani współdziałający z lokalnymi przywódcami religijnymi i organizacjami pozarządowymi mogą zapewniać dyplomację religijną i doradzać dowódcom w kwestiach, które mogłyby potencjalnie zrazić partnerów sił koalicyjnych i miejscową ludność cywilną, a tym samym utrudnić operacje wojskowe”³³. Mając jednakże w pamięci fakt przysługiwania kapelanom statusu niekombatanta, zauważyć należy, iż muszą oni zachowywać szczególną ostrożność, aby ich działania na przedmiotowym polu (m.in. kontakty z religijnymi przywódcami drugiej strony) nie nosiły znamion pozyskiwania informacji wywiadowczych³⁴, gdyż skutkowałoby to wnoszeniem przez nich wymiernego i aktywnego wkładu do działań zbrojnych, a tym samym pozbawieniem ich stosownej ochrony³⁵. Wymowną ilustracją powyższych spostrzeżeń może być opisana przez kapelana United States Navy - kmrdr por. G. Adamsa - następująca sytuacja. W swoim monograficznym opracowaniu dotyczącym wielowymiarowej roli kapelana we współczesnych konfliktach zbrojnych odniósł się on do sytuacji, gdy podczas operacji *Iraqi Freedom* iraccy cywile sporadycznie przekazywali współpracują-

²⁸ S. Lunze, *Serving...*, s. 81.

²⁹ D. Fleck (red.), *The Handbook of International Humanitarian Law*, Oxford 2013, s. 827.

³⁰ S. Lunze, *Serving...*, s. 72.

³¹ Zob. L. J. Austin (red.), *Religious Affairs in Joint Operations*, Washington DC 2009.

³² T. H. Atkinson, *PTSD: What Your Chaplain Can Offer*, http://www.army.mil/article/1444043/ptsd_what_your_chaplain_can_offer (28.12.2017).

³³ P. L. McAllister, Center for Army Lessons Learned, *Leader's guide : chaplains in current operations : tactics, techniques, and procedures*, Fort Leavenworth 2008, s. 5.

³⁴ M. Herman, *Potęga wywiadu*, Warszawa 2002, s. 67.

³⁵ U.S. Marine Corps, *Religious Ministry Team Handbook MCRP 6-12A*, Washington DC 2003, s. 30.

cym z nimi amerykańskim kapelanom wojskowym informacje o potencjalnie wysokiej wadze wywiadowczej. I tak opisuje on sytuację, gdy do pełniącego służbę w Mosulu w 2003 roku kapelana kpt. J. Stutza, zgłosiło się dwóch mężczyzn twierdząc, że wiedzą gdzie ukrywają się poszukiwani przez siły koalicyjne dwaj synowie Saddama Husseina. Kapelan po ich wysłuchaniu, zdecydował się zaprowadzić przedmiotowe osoby do oficera wywiadowczego swojej jednostki, aby te porozmawiały z nim bezpośrednio, unikając tym samym działania w roli „pośrednika” między źródłem informacji, a strukturami wywiadowczymi. Zdaniem G. Adamsa, podejście kpt. J. Stutza pozwoliło na utrzymanie postawy właściwej dla kapelana, a tym samym zachowanie przysługującej mu szczególnej ochrony i statusu niekombatanta³⁶. Do powyższego poglądu należy się przychylić, pamiętając jednakże o niezwykle cienkiej granicy w trakcie wykonywania przez kapelana wskazanych powyżej działań, które musi on każdorazowo oceniać *in concreto*, tak aby jej nie przekroczyć.

Z powyżej zarysowaną problematyką w sposób bezpośredni łączy się kwestia możliwości posiadania oraz korzystania przez personel duchowny z broni w trakcie działań zbrojnych. Tematyka ta w ostatnich latach wzbudza coraz to większe kontrowersje i staje się przedmiotem wieloaspektowej dyskusji - zwłaszcza z uwagi na realia współczesnych asymetrycznych działań zbrojnych³⁷. Analiza treści I KG wskazuje, iż nie zawiera ona postanowień odnoszących się bezpośrednio do rozpatrywanego zagadnienia. Zgodnie jednak ze propagowaną przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża wykładnią regulacji konwencyjnej, zastosowanie *mutatis mutandis* znajdują w tym przypadku wyrażone w art. 22 I KG, a następnie rozwinięte w treści I PD zasady odnoszące się do personelu medycznego, którego wyposażenie - w celu obrony własnej oraz rannych, chorych, a także rozbitków będących pod ich opieką - w lekką broń indywidualną, nie powoduje utraty przez nich ich szczególnego statusu³⁸. Przy czym zauważyć należy sygnalizowany przez część autorów pogląd - twierdzi tak m. in. S. Lunze - iż przedstawione powyżej podejście, w sposób prosty przenoszące regulacje dotyczące personelu medycznego na duchowny, stoi w sprzeczności z regułami wykładni systemowej. Poplecznicy tego poglądu podnoszą bowiem, że bezrefleksyjnie, z pominięciem *argumentum a rubrica*, przechodzi

³⁶ G. Adams, *Chaplains as Liaisons with Religious Leaders. Lessons from Iraq and Afghanistan*, Washington DC 2006, s. 16.

³⁷ K. E. Klein, *The Weapons Policy of the Canadian Forces Chaplain Branch: A Multi-Theoretical Analysis*, s. 5.

³⁸ ICRC, *Customary IHL Database. Rule 27*, http://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule27 (28.12.2017).

się obok struktury I KG. Podkreślają oni, iż regulacje wspólne dla personelu duchownego i medycznego zawarte są zasadniczo w jej rozdziale IV, podczas gdy postanowienia związane z posiadaniem i korzystaniem z broni przez personel medyczny zostały zawarte na kartach rozdziału III, który w warstwie językowej odnosi się *stricte* do personelu medycznego. Nadmienić jednakże należy - co istotne - iż nawet autorzy stojący na wskazanym stanowisku nie podważają prawa personelu duchownego do ogólnie pojmowanej zasady samoobrony³⁹. W odniesieniu do przytoczonego powyżej art. 22 I KG wskazać należy, że nie precyzuje on dozwolonego typu broni, która może być *lege artis* używana przez personel medyczny (a tym samym zgodnie z przyjętą powyżej wykładnią MKCK - duchowny). Dopiero praktyka państw, a następnie art. 13(2) I PD wprowadziły w tym celu pojęcie lekkiej broni osobistej (ang. *light individual weapon*). Termin ten - mimo, iż sam w sobie stanowił uściślenie regulacji I KG - jest niejasny i w praktyce powoduje częstokroć szereg interpretacyjnych wątpliwości. Jak wskazuje analiza dokumentów z prac nad tekstem I PD, kwestia ta budziła już wówczas spory między delegatami poszczególnych państw, którzy wskazywali na jej daleko posuniętą mglistość⁴⁰. Również w doktrynie badany termin nie jest postrzegany jednolicie - przykładowo J. Crowe i K. Weston-Scheuber pod pojęciem tym rozumieją karabinki automatyczne oraz - *a maiore ad minus* - lżejsze konstrukcje broni osobistej⁴¹. Najbardziej rozpowszechnione zdaje się jednak być stanowisko Y. Sandoza rozumiejącego pod tym pojęciem broń, która może być, co do zasady, przenoszona oraz używana przez jedną osobę. Dopuszcza on tym samym nie tylko broń krótką w postaci pistoletów, ale także pistolety maszynowe oraz karabiny. W jego ujęciu poza rozpatrywanym zakresem znajduje się cięższe uzbrojenie, takie jak karabiny maszynowe oraz konstrukcje, które nie mogą być *a contrario* z łatwością transportowane i obsługiwane w pojedynkę⁴². Przedmiotową kwestię poruszają także wewnętrzne regulacje poszczególnych państw, konkretyzujące na potrzeby danych narodowych sił zbrojnych analizowany termin. Tytułem zobrazowania można wskazać uregulowanie holenderskie, które opiera się w swoim zrębie na definicji Y. Sandoza. Uściśla ono jednocześnie, iż wyłączona z zakresu przedmiotowego pojęcia jest broń przeznaczona do użycia przeciw obiektom

³⁹ S. Lunze, *Serving...*, s. 76.

⁴⁰ *Official Records of the Diplomatic Conference on the Reaffirmation and Development of International Humanitarian Law Applicable in Armed Conflicts. Volume XI*, Geneva 1974-1977, s. 227-228.

⁴¹ J. Crowe, K. Weston-Scheuber, *Principles of International Humanitarian Law*, Cheltenham 2013, s. 114.

⁴² Y. Sandoz, Ch. Swinarski, B. Zimmermann (red.), *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949*, Geneva 1987, s. 178.

oraz odławkowe granty ręczne⁴³. Biorąc powyższe rozważania pod uwagę - w odniesieniu do tematyki niniejszego artykułu - tytułem ilustracji wskazany może zostać kazus szwedzkiego kapelana wojskowego, Daniela Breimerta, który podczas walk w Afganistanie prowadził ogień z zamontowanego na pojeździe ciężkiego karabinu maszynowego. Zgodnie z poczynionymi powyżej ustaleniami, zachowanie to stanowiło zarówno naruszenie prawa międzynarodowego, jak i wewnętrznych norm szwedzkiej siły zbrojnych. Za zaistniałą sytuację został on ukarany przez odpowiednie władze wojskowe oraz kościelne⁴⁴.

Jak już wskazano, przyjęta przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża interpretacja Konwencji genewskich wskazuje na stosowanie *mutatis mutandis* względem personelu duchownego reguł dotyczących posiadania i korzystania z broni dotyczących personelu medycznego. Niemniej jednak - co należy zaznaczyć - panująca w tej kwestii praktyka wielu państw przyjmuje restrykcyjniejsze założenia, odmawiając kapelanom prawa do posługiwania się bronią. Czołową pozycję wśród nich zajmują kraje wywodzące się z kultury anglosaskiej, takie jak Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Kanada, czy też Australia. W literaturze podkreślany jest przy tym fakt, iż kraje te nie przedstawiły w kwestii swojego stanowiska racjonalnych argumentów prawnych, lecz opierają je na swojej długoletniej tradycji⁴⁵. W Stanach Zjednoczonych zakaz posługiwania się bronią przez kapelanów wynika z wewnętrznych regulacji danego rodzaju sił zbrojnych. Rozpatrywane regulacje, choć różnią się w warstwie językowej, to wszystkie swym wydźwiękiem wskazują na absolutny charakter omawianego zakazu i nie przewidują żadnych wyjątków⁴⁶. Swoistym substytutem, mającym na celu zapewnienie kapelanom bezpieczeństwa jest wypracowana już w 1909 roku instytucja „uzbrojonego pomocnika” (ang. *armed chaplain assistant*)⁴⁷. Analogiczna sytuacja ma miejsce w przypadku Kanadyjskich Sił Zbrojnych. Jak podaje Kevin Klein, kapelani nie są tam *lege artis* uprawnieni do używania broni w jakichkolwiek okolicznościach, nawet w przypadku zaciętych walk - jedynym miejscem, gdzie mogą oni posługiwać się bronią podczas służby wojskowej

⁴³ J. M. Henckaerts, L. Doswald-Beck, *Customary International Humanitarian Law*, Cambridge 2006, s. 86.

⁴⁴ P. Schweizer, *Sweden: Military Chaplains Can't Operate Machine Guns*, <http://www.breitbart.com/national-security/2011/05/01/sweden-military-chaplains-cant-operate-machine-guns> (28.12.2017).

⁴⁵ K. E. Klein, *The Weapons...*, s. 4.

⁴⁶ J. G. Odom, *Beyond Arm Bands and Arms Banned: Chaplains, Armed Conflict, and the Law*, „*Naval Law Review*” 2002, nr 49, s. 17-18.

⁴⁷ E. Patterson (red.), *Military Chaplains in Afghanistan, Iraq, and Beyond: Advisement and Leader Engagement In Highly Religious Environments*, London 2014, s. 64.

jest podstawowe szkolenie oficerskie⁴⁸. Podobne rozwiązanie znajduje się także w brytyjskim porządku prawnym⁴⁹. Podejście to budzi sprzeciw coraz to większej grupy zainteresowanych osób, czego wymownym przykładem jest wypowiedź płk Terrego Cherwicka, będącego kapelanem kanadyjskiego Dowództwa Operacyjnego (ang. *Operational Command Chaplain*): „Kapelanom, jak każdej innej osobie, nie można odmawiać prawa do samoobrony. Polityka uzbrojenia stosowana względem nich powinna zostać zmieniona, zwłaszcza podczas działań w takich miejscach jak Afganistan”⁵⁰. Interesujące spojrzenie na badaną kwestię zawiera regulacja obowiązująca w Republice Federalnej Niemiec. Choć zauważa ona, iż kapelanom - *mutatis mutandis* na zasadach personelu medycznego - przysługuje prawo do korzystania z lekkiej broni osobistej do celów samoobrony, to jednocześnie stanowi, że kapelani niemieckich sił zbrojnych nie będą uzbrojeni⁵¹. Rzeczywistość pokazuje jednak częściową iluzoryczność przedmiotowych zakazów w krytycznych, tj. zagrażających życiu przypadkach. Przykładu w tej kwestii dostarcza Gary D. Solis, który w swoim obszernym opracowaniu międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych przytacza sytuację, jaka miała miejsce w Bagdadzie, w kwietniu 2003 roku. W wyniku wpadnięcia w zasadzkę i wywiązania się zacieklej walki, jeden z dwóch będących w amerykańskim konwoju kapelanów zdecydował się - chcąc ratować życie własne i innych żołnierzy - na przyjęcie karabinu oraz udział w walce⁵². Na osobną uwagę zasługują również kraje, które nie przesadzają kwestii możliwości posiadania i używania broni przez kapelanów do celów defensywnych, tj. samoobrony, zostawiając ten wybór w gestii ich sumienia. W ten sposób badane zagadnienie zostało uregulowane m.in. w państwach skandynawskich (Dania, Norwegia, Szwecja)⁵³. Rozwiązanie to, zważywszy na naturę personelu duchownego i wynikającą z szeregu aktów prawnych zasadę ochrony postępowania zgodnie z własnym sumieniem, należy uznać za swoisty złoty środek i je zaaprobować.

⁴⁸ K. E. Klein, *The Weapons...*, s. 4-5.

⁴⁹ *The Law of Armed Conflict*, D/DAT/13/35/66. Army Code 71130 - revised 1981, Direction of The Chief of the General Staff Ministry of Defence, s. 24.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 1.

⁵¹ *Humanitäres Völkerrecht in bewaffneten Konflikten - Handbuch*, Bonn 1992, § 801; 811-813; 816-820; 315.

⁵² G. D. Solis, *The Law...*, s. 208.

⁵³ K. E. Klein, *The Weapons...*, s. 11.

Podsumowanie

Poczynione w niniejszym artykule rozważania wykazały, iż w myśl norm prawa humanitarnego, działalność kapelanów wojskowych powinna skupiać się w głównej mierze na zaspakajaniu potrzeb duchowych żołnierzy. Zadanie, które zostało im powierzone jest niezwykle odpowiedzialne, a częstokroć także bardzo niebezpieczne, co szczególnie widoczne jest to w trakcie trwania konfliktów zbrojnych. Problem ten został dostrzeżony przez społeczność międzynarodową, czego wyrazem jest szczególnie reżim ochronny przysługujący kapelanom - jak i pozostałym osobom należącym do personelu duchownego - na podstawie kolejnych konwencji prawa humanitarnego, poczynając od 1864 roku⁵⁴. Fakt, iż dla żołnierzy są oni zarówno oficerami, jak i duchowymi przewodnikami, coraz częściej wykorzystywany jest przez znaczące armie współczesnego świata. Z uwagi na posiadaną wiedzę i wysoko rozwiniętą wrażliwość moralną, kapelani stają się często niezwykle cenionymi pomocnikami dowodzących, pozwalając im na lepsze zrozumienie ewentualnych religijno-kulturowych następstw planowanych działań. Angażuje się ich również do roli swoistych pośredników w kontaktach z przywódcami religijnymi skonfliktowanej strony (ang. *religious leader liaison*)⁵⁵. Jak wykazała praktyka ostatnich lat, oba te aspekty działalności kapelanów mogą w znaczny sposób wpłynąć na zahamowanie eskalacji przemocy w danym konflikcie⁵⁶. Z tego też względu szczególnej wartości nabiera efektywna współpraca między nimi, a poszczególnymi oddziałami sił zbrojnych. W podejmowanych przez siebie działaniach kapelani muszą jednak zawsze pamiętać o neutralnej pozycji, w której występują i tak kierować swoim zachowaniem, aby nie naruszyć przysługującego im statusu niekombatanta. Jak naświetliła przeprowadzona analiza, problematyka ta nastrocza wielu problemów, zwłaszcza w kontekście wyznaczenia granicy dopuszczalnych zachowań. Wskazała ona, iż szereg niejasności wynika z otwartego do interpretacji brzmienia regulacji konwencyjnych, czego przykładem może być choćby kwestia możliwości wyposażenia personelu duchownego w broń. Biorąc powyższe pod uwagę, za szczególnie istotne należy uznać właściwe przygotowanie kapelanów do pełnienia przewidzianej dla nich roli. W tym zaś kluczowe znacznie odgrywać powinno należyte przyswojenie

⁵⁴ T. Płoski, *Personel duchowny i obiekty kultu religijnego w prawie wojennym*, „Prawo Kanoniczne: kwartalnik prawnohistoryczny” 1995, 38(3/4), s. 224.

⁵⁵ L. Griffin, *Strategic religious dialogue: A chaplain's perspective on religious leader liaison*, „The Review of Faith & International Affairs” 2009, 7(4), s. 71-76.

⁵⁶ J. Palmer, *The Influence of Religion on the Rules of Engagement*, Carlisle Barracks 2011, s. 16.

przez tą grupę podstawowych zasad międzynarodowego prawa humanitarnego jej dotyczących, które powinny być dla niej swoistymi „drogowskazami” postępowania.

Bibliografia

Akty normatywne

Konwencja genewska o polepszeniu losu rannych i chorych w armjach czynnych z 1906 roku (Dz. U. 1927 nr 28 poz. 225).

Konwencja haska z 1907 roku o przystosowaniu do wojny na morzu zasad Konwencji genewskiej (Dz. U. 1936 nr 6 poz. 67).

Konwencja genewska o polepszeniu losu rannych i chorych w armjach w polu będących z 1929 roku (Dz. U. 1932 nr 103 poz. 864).

Konwencja genewska dotycząca traktowania jeńców wojennych z 1929 roku (Dz. U. 1932 nr 103 poz. 866).

I Konwencja genewska o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych z 1949 roku (Dz. U. 1956 nr 38 poz. 171).

II Konwencja genewska o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu z 1949 roku (Dz. U. 1956 nr 56 poz. 175).

III Konwencja genewska o traktowaniu jeńców wojennych z 1949 roku (Dz. U. 1956 nr 38 poz. 175).

IV Konwencja genewska o ochronie osób cywilnych podczas wojny z 1949 (Dz. U. 1956 nr 38 poz. 171).

I Protokół Dodatkowy dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych z 1977 roku (Dz. U. 1992 nr 41 poz. 175).

Orzecznictwo

Wyrok Międzynarodowego Trybunału Karnego dla Rwandy z dnia 27 lutego 2009 roku, sygnatura ICTR-2001-70-T.

Literatura

Adams G., *Chaplains as Liaisons with Religious Leaders. Lessons from Iraq and Afghanistan*, Washington DC 2006.

Austin L. J. (red.), *Religious Affairs in Joint Operations*, Washington DC 2009.

Cameron R. S., *To fight or not to fight?: organizational and doctrinal trends in mounted maneuver reconnaissance from the interwar years to Operation Iraqi Freedom*, Fort Leavenworth 2010.

Cismas I., *Religious Actors and International Law*, New York 2014.

- Cordesman A. H., Davies E. R., *Iraq's Insurgency and the Road to Civil Conflict*, Westport 2008.
- Crowe J., Weston-Scheuber K., *Principles of International Humanitarian Law*, Cheltenham 2013.
- Falkowski Z., Marcinko M. (red.), *Międzynarodowe Prawo Humanitarne Konfliktów Zbrojnych*, Warszawa 2014.
- Fleck D. (red.), *The Handbook of International Humanitarian Law*, Oxford 2013.
- Fleck D. (red.), *The Handbook of Humanitarian Law in Armed Conflicts*, New York 1995.
- Gelberg L. (red.), *Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna. Wybór dokumentów*, Warszawa 1954.
- Griffin L., *Strategic religious dialogue: A chaplain's perspective on religious leader liaison*, *The Review of Faith & International Affairs* 7(4)/09.
- Henckaerts J. M., Doswald-Beck L., *Customary International Humanitarian Law*, Cambridge 2006.
- Herman M., *Potęga wywiadu*, Warszawa 2002.
- Humanitäres Völkerrecht in bewaffneten Konflikten - Handbuch*, Bonn 1992.
- Klein K. E., *The Weapons Policy of the Canadian Forces Chaplain Branch: A Multi-Theoretical Analysis*.
- Lunze S., *Serving God and Caesar: Religious personnel and their protection in armed conflict*, *International Review of The Red Cross* 86(853)/04.
- McAllister P. L., *Center for Army Lessons Learned, Leader's guide : chaplains in current operations : tactics, techniques, and procedures*, Fort Leavenworth 2008.
- Odom J. G., *Beyond Arm Bands and Arms Banned: Chaplains, Armed Conflict, and the Law*, *Naval Law Review* 49/02.
- Official Records of the Diplomatic Conference on the Reaffirmation and Development of International Humanitarian Law Applicable in Armed Conflicts. Volume XI*, Geneva 1974-1977.
- Palmer J., *The Influence of Religion on the Rules of Engagement*, Carlisle Barracks 2011.
- Patterson (red.) E., *Military Chaplains in Afghanistan, Iraq, and Beyond: Advice and Leader Engagement In Highly Religious Environments*, London 2014.
- Płoski T., *Duszpasterstwo w Wojsku Polskim*, Olsztyn 2006.
- Płoski T., *Personel duchowny i obiekty kultu religijnego w prawie wojennym*, *Prawo Kanoniczne: kwartalnik prawnohistoryczny* 38(3/4)/95.
- Sandoz Y., Swinarski Ch., Zimmermann B. (red.), *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949*, Geneva 1987.

Solis G. D., *The Law of Armed Conflict: International Humanitarian Law in War*, New York 2016.

The Law of Armed Conflict, D/DAT/13/35/66. Army Code 71130- revised 1981, Direction of The Chief of the General Staff Ministry of Defence.

U.S. Marine Corps, *Religious Ministry Team Handbook MCRP 6-12A*, Washington DC 2003.

Źródła internetowe

Army chaplains want right to carry weapons to protect themselves against the Taliban, <http://www.standard.co.uk/news/army-chaplains-want-right-to-carry-weapons-to-protect-themselves-against-the-taliban-7272167.html>

Atkinson T. H., *PTSD: What Your Chaplain Can Offer*, http://www.army.mil/article/144043/ptsd_what_your_chaplain_can_offer

Humanist Chaplaincy, <http://humanism.org.uk/campaigns/human-rights-and-equality/chaplaincy-and-pastoral-support>

ICRC, *Customary IHL Database. Rule 27*, http://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule27

Schweizer P., *Sweden: Military Chaplains Can't Operate Machine Guns*, <http://www.breitbart.com/national-security/2011/05/01/sweden-military-chaplains-cant-operate-machine-guns>

Streszczenie

Międzynarodowe prawo humanitarne przyznaje szczególną ochronę pewnym kategoriom osób. Jedną z nich jest personel duchowny, wśród którego wyróżnić można m.in. kapelanów. Przydzieleni do sił zbrojnych celem pełnienia posługi duszpasterskiej i oddający się całkowicie pełnieniu tej funkcji, nie mogą być w żadnym miejscu i czasie przedmiotem ataku. Przedmiotową ochronę tracą wówczas, gdy zaangażują się w działania wrogie lub szkodliwe dla nieprzyjaciela. Niniejszy artykuł zawiera omówienie poszczególnych funkcji, jakie pełnią kapelani wojskowi podczas współczesnych działań zbrojnych, równocześnie analizując je w pryzmacie norm prawa humanitarne. Badaniu, w kontekście zgodności z przyznanym tej grupie statusem niekombatanta, poddano również wybrane problemy natury prawnej oraz faktycznej, z którymi kapelani mogą się zetknąć na polu walki - w tym celu poruszona zostaje między innymi budząca spory, kwestia możliwości posiadania i używania przez nich broni.

SŁOWA KLUCZOWE: międzynarodowe prawo humanitarne, personel duchowny, kapelani, działania zbrojne

Summary

International humanitarian law (IHL) grants a special regime of protection to certain categories of specific personnel. One such group entitled to special treatment is military chaplains. If they are attached to the armed forces and exclusively engaged in religious duties, they must be respected and protected in all circumstances. They lose their protection if they commit acts harmful or hostile to the enemy. The main goal of this article is to provide a complex examination of the specific functions and selected legal issues of chaplains' status during combat operations. The paper discusses challenges that chaplains face on the modern battlefield, with particular reference to the right of bearing arms and evaluates if the problematic issues can be efficiently reconciled with their non-combatant status.

KEY WORDS: international humanitarian law, religious personnel, chaplains, hostilities

Nota o autorze:

mgr Kamil Leśniewski, doktorant na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Autor publikacji dotyczących prawnej tematyki współczesnych konfliktów zbrojnych, jak i związanych z pracą operacyjną służb specjalnych. W czasie studiów pełnił funkcję prezesa Koła Prawa Wojskowego i Konfliktów Zbrojnych UJ. Przygotowana przez niego praca magisterska zajęła I miejsce w Ogólnopolskim konkursie Szefa ABW na najlepszą pracę magisterską z dziedziny bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Za swoje osiągnięcia naukowe został nagrodzony Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. E-mail: k.lesniewski@doctoral.uj.edu.pl